

Sammanställning av enkät om miljöfrågor inför valet 2018

Enkäten gick ut till samtliga partier i kommunfullmäktige och besvarades under april-maj

1. Hur antar Falun klimatutmaningen?

Det finns skäl till oro över klimatet. Efter tre år med utplanande utsläppskurva så ökade de globala utsläppen av koldioxid igen 2017. Eftersom gasen är långlivad och till stor del stannar i atmosfären har koldioxidhalten stadigt ökat. Positivt är ändå att det i Sverige finns en bred politisk enighet kring tuffa klimatmål, och att vi som föregångsland har goda chanser att påverka omvärlden. Men oavsett vad regering och riksdag vill, kommer inte mycket att förändras utan alla de initiativ som tas runt om i vårt land, på den lokala nivån där företag verkar och människor lever.

Frågor:

Vilket utsläppsområde anser ert parti vara den största utmaningen för Falu kommun, d.v.s. inom vilket område behöver Falu kommun göra störst ansträngningar för att minska utsläppen av växthusgaser?

Vilka frågor/åtgärder inom detta område kommer ert parti att prioritera under den kommande mandatperioden?

(Med utsläppsområde menas här transporter, boende/byggnad, livsmedel, övrig konsumtion, markanvändning etc, och frågan gäller Falu kommun som geografiskt område, inte endast den kommunala organisationen.)

Svar:

CENTERPARTIET

- Minska miljöpåverkan vid nybyggnationer genom att använda trä och andra material som ger låga CO2-utsläpp
- Öka andelen miljöbilar i kommunens fordonsflotta
- Underlätta för gång och cykel som transportmedel genom att genomföra cykelplanen i hela kommunen
- Planera byggande så att verksamhetsområden och bostäder integreras
- Centerpartiet har aktivt stöttat tillkomsten av datahallar med återanvändning av energin. Ett av världens första koldioxidneutrala datahallar.
- Förbättra möjligheten att tågpendla genom att bygga nya stationer i Korsnäs och Källviken
- På den regionala nivån, stärka kollektivtrafik för landsbygden.

Vi måste aktivt arbeta för bättre transportmöjligheter inom kommunens alla delar men även transporter till och från Falun från andra delar av landet.

Vi måste fortsatt ha låga utsläpp från uppvärmning och elanvändning i egna lokaler.

Ett fortsatt arbete för att minimera avfallsmängder är en fråga som just nu är aktuell där vårt parti är aktivt.

Utfasning av fossila bränslen välutbyggd kollektivtrafik för att minska utsläpp av koldioxid och partiklar från trafiken.

Vi vill ställa tuffare miljökrav på offentliga upphandlingar. Vi vill också öka inslagen av närproducerat livsmedel så att transporterna ska bli kortare. Vi vill minska matsvinnet i hela kommunen.

Vi vill öka medvetenhet kring vad som spolats ner på toaletterna.

Läkemedelspåverkan och annat skräp stället till stora bekymmer för våra vattendrag.

Vi vill också bevara odlingsmark och jobba aktivt för att rena Tisksjön och Faluån samt inrätta en åtgärdsplan för att sanera den farliga slagg föroreningar efter gruvområdet. Samtidigt bevara väl det världsarv vi har.

Vi vill verka för en giftfri skolmiljö för barnen. Samt förbättra ventilationen för skolbarnen. Allt händer ihop. Det vi gör i det lilla påverkar det stora.

De i geologisk perspektiv extrem snabba klimatförändringarna som vi upplever nu tillhör de största hoten mot civilisationens överlevnad. Att stabilisera klimatet är en av de viktigaste politiska utmaningar.

Klimatutmaningen kan bara bemästras med lösningar som är samtidig ekologisk, ekonomisk och social hållbara. Vi anser att ekonomiska styrmedel på global eller kontinental nivå är mycket effektivare än lokal detaljstyrning. Klimatutmaningen är allt för allvarig för att slösa bort värdefulla resurser genom ineffektiva styrmedel.

Liberalerna vill ha en koldioxidskatt på EU-nivå som är tillräcklig hög för att klara Parisavtalets mål.

På kommunal nivå har kommunen ett visst ansvar för infrastrukturen. Laddmöjligheter för elfordon är någonting som kommunen kan engagera sig i.

Den egna kommunala verksamheten bör regelbundet genomlysas för att identifiera de miljöförbättringar som är ekonomiskt lönsamma eller åtminstone närmast lönsamma. De mest effektiva åtgärder bör sedan genomföras.

Då Falun är till ytan en stor kommun med långa avstånd och glesbygd måste vi se till att transporterna av skog, papper, stål samt varor som försörjer vår kommun sker på lika villkor gällande utsläpp och skatter.

Vi som kommun måste och har skyldigheter att påverka så järnvägen byggs ut och underhålls efter behov. Tex. använd de pengar som nuvarande regering vill satsa i höghastighetståg i södra Sverige till att bygga ut Dalabanan och Siljansbanan mfl.

På kort sikt som skulle gynna vår miljö är att bygga om i centrala Falun så trafiken kan ta den kortaste vägen från a-b. Öppna upp fler gator samt se till så bilköerna och omvägarna kortas väsentligt mot idag. Tex fyra filer igenom centrum igen.

Vi ska också jobba för det som borde gjorts innan centrum stramades åt nämligen få trafikverket att bygga 4-filigt runt Falun.

Med dessa förslag slipper vi förhoppningsvis de långa extra resorna många gör till Borlänge för att handla idag.

Åtgärder för kommunens del är att göra det bättre för gående och cyklister, påverka landstinget att förbättra kollektivtrafiken och att planera byggande så att bilfria resor och transporter underlättas. Vi verkar för tankning av biogas och el och ska se till att vara vakna när det gäller alternativ som vätgas om och när det är dags. Cykelplanen är också en åtgärd, mer om den senare i det här dokumentet. Vi vill till exempel att Korsnäs vägen blir tvåfilig och att minst en av de övriga två filerna blir gång och cykelväg istället. Inom en radie av tre km runt Knutpunkten bor mer än 28 000 personer. En stor del av dessa personer borde kunna lockas att åka kollektivt, cykla eller gå med rätt förutsättningar. Miljöpartiet säger konsekvent nej till de subventioner Dalaflyget får. Vi arbetar också för att Dalabanan (tåget), ska få mer resurser. Konsumtionen står för 60 % av de växthusgasutsläpp som orsakas i Sverige. Utsläppen sker framförallt under tillverkningsfasen, som oftast äger rum i andra länder. Den har också en transportaspekt eftersom varor ska transporteras fram och tillbaka över världen. Kommunen har liten rådighet över var eller vad människor handlar. Det går bara att påverka genom information, så det gäller att informera och öka kunskapen hos våra medborgare. Kommunen ska sprida information och uppmuntra till diskussion för att underlätta medvetna val. De sker idag inom "Koll på konsumtion". Vi kan verka för att fler gröna klimatsmarta hållbara företag etablerar sig i Falu kommun. Ju mer saker vi kan producera närodlat och närproducerat, desto bättre för miljön och klimatet, samtidigt som behovet av långa transporter minskar.

För Falu kommuns del ser vi den största utmaningen vad gäller utsläpp i trafikmiljösituationen. Dels utsläppen i form av avgaser, men också i form av de partiklar som rörs upp vid framförallt bilåkande i stadskärnan. Vi skulle vilja få till bättre trafiklösningar som stimulerar Falubor att i större utsträckning transportera sig med cykel eller till fots när det gäller korta sträckor i stället för att ta bilen. För att nå detta handlar det bland annat om att genomföra cykelplanen men också att få till en trafiklösning för bilismen som kör genom stan. Det handlar också om att återupprätta förtroendet för kollektivtrafiken och säkerställa goda villkor för de grupper som mest nyttjar buss.

Trafiken ska planeras för att minimera köande och så att det är lätt att hitta parkeringar. Bilen behövs för landsbygden och vi är emot begränsningar av bilismen. Däremot stödjer vi utvecklingen av bilar drivna med annat än fossila bränslen.

Skogen ska skötas aktivt på övervägande del av arealen så att dess tillväxt ökar och så att kol därmed binds i trä.

Ökat träbyggande ska stödjas, så att material som kräver mer energi i tillverkning och transport undviks.

Individuella insatser (sopsortering, miljömedveten konsumtion) och tekniska framsteg är viktiga men inte tillräckliga. Det krävs samhällsförändringar med omfördelning och miljö rättvisa, med minskad privat konsumtion och mer resurser till offentlig verksamhet, ett annat arbetsliv/kortare arbetsvecka, en övergång till konsumtion av tjänster istället för av varor, ökad andel resor med kollektivtrafik istället för biltrafik mm.

Frågans allvar kräver åtgärder inom flera och olika områden.

"BILEN" – verka för utbyggd och avgiftsfri kollektivtrafik i hela kommunen, infarts-parkeringar med avgiftsfri bussringlinje i centrala Falun (V- motion), V-budgetsatsning på cykelplanen, hållbarhetsaspekter vägs in i beslut tex vid omorganisering av hemtjänst.

"BIFFEN" - ökad andel hållbar vegetarisk mat och mindre kött (se även fråga 2).

"BOSTADEN" - hållbar samhällsplanering med närhet till bostad, förskola/skola, fritidsaktivitet, livsmedelsbutik, kollektivtrafik och servicecentra i tätorter på landsbygden där transportbehov minimeras och det inte byggs på jordbruksmark (se även fråga 5).

"BUTIKEN" – klokare konsumtion, delningsekonomi (V-motion). (se även fråga 2 och 7).

ÖVRIGT – Social hållbarhet och ett annat arbetsliv, tex 30 timmars arbetsvecka med full lön med start i äldreomsorg (drivs av V). Avslag till Faluns delägande i Dala Airport när avtalet omförhandlas kommande mandatperiod.

2. Klimatpåverkan från livsmedel

Livsmedelskonsumtionen står för nästan en tredjedel av växthusgasutsläppen. Falu kommun gör en hel del för att minska miljöpåverkan från de livsmedel man använder, bl.a. genom mer ekologiskt (mål om minst 40 procent ekologiskt till år 2020) och mer lokalproducerat. Men det som skulle göra verklig skillnad i fråga om klimatet vore att minska andelen kött. Utsläppen av växthusgaser från köttkonsumtion är idag nästan lika stora som utsläppen från Sveriges alla personbilar. Köttförbrukningen har ökat med närmare 50 procent mellan 1990 och 2017 och uppgår till 85 kg per person och år. Förutom klimateffekter ger den höga köttkonsumtionen negativa hälsoeffekter, med ökad risk för tjock- och ändtarmscancer samt hjärt-kärlsjukdomar. En ökad andel vegetariska livsmedel skulle alltså kunna ge både positiva klimat- och hälsoeffekter och dessutom frigöra resurser för att finansiera satsningar på mer lokalproducerat, mer ekologiskt och utbildning av personal.

Fråga: Avser ert parti att verka för minskad andel kött i de kommunala köken? I så fall - genom vilken typ av åtgärder?

Svar:

- Kostpolitiska programmet är det alla politiska partier varit med och fattat beslut om. Det är ett bra program som tagits fram och det tar hänsyn till klimatpåverkan och ekologisk hållbarhet. Programmet pekar också på att andelen vegetabilier ska öka. Centerpartiet ställer sig helt bakom Kostpolitiska programmet.
- Köttets klimatpåverkan måste dock beräknas så att det tar hänsyn till de grödor som tar upp CO2 och blir till foder och den biologiska mångfald som är beroende av betning. Det är också stor skillnad mellan animalier och animalier.
- Andra viktiga saker som Centerpartiet i Falun driver vidare är att öka andelen närproducerade livsmedel i kommunens kök samt att arbeta för minskat matsvinn i skola och omsorg
- Vi har med i vårt valprogram att stimulera lokal produktion av livsmedel.

Falupartiet har lagt motion om att förändra kosten i skolor så att barnen får näringsriktig kost ett arbete som tar tid men är nödvändigt för att minska konsumtionen av kött.

Vi anser att kosten behöver vara varierande. Köttkonsumtionen har minskat och vi i Falu kommun serverar vegetariska alternativ redan nu. Det vi vill verka för är att minska matsvinnet genom att laga mer attraktiv mat som barn gillar och varierande meny med rätt konsistens för de äldre. Vi vill också ha mer närproducerad mat och ökad utbildning för de som står för inköpen. Vi anser också att barnen borde vara med i valet av den vegetariska menyn som serveras i skolorna.

Liberalerna i Falun vill att maten som serveras i kommunens regi är så hälsosam som möjlig och välsmakande för olika preferenser med given budget. Hälsoeffekten skall bedömas efter senaste vetenskaplig kunskapsnivån. Vi motsätter oss att ställa rent ideologiska krav som att så kallad "ekologisk" mat skall föredras. När man utgår från hälsopåverkan och prisnivån av olika råvaror är det troligt, att köttandelen kommer att minska, om man lägger ovan nämnda principer till grund för Falu kommuns matpolicy.

Vi tror på att varje människa själva ska få bestämma vad de vill äta. Däremot med en Moderat politik skulle EU länderna vara jämna vilket skulle gynna närodlad och när producerat. Att som idag frakta mat med special lastbilar och special kylar många mil är ju helt idiotiskt!

Falu Kommun kan genom upphandling styra till betydligt mer närodlad mat. Vinsten blir även fler småföretag som tex. gårdsförsäljningen kommer bidra med som antas i riksdagen inom kort.

Falu Kommun ska självklart på varje skola eller annan kommunal verksamhet erbjuda ett alternativ till kött varje dag.

Ja, vi vill verka för ökade andelar vegetariskt, ekologiskt och lokalproducerat. Målet för andelen ekologiskt är för närvarande 40 %. Miljöpartiet vill höja det ytterligare, så småningom till 100 %. Verktyget är vårt nya kostpolitiska program. Men det kommer också att krävas en tydligt uttalad politisk vilja. Utan den viljan blir inga strategiska program genomförda. Miljöpartiet har den viljan.

Vi har ju ganska nyligen antagit ett kostpolitiskt program för Falu kommun. Vi tror att det bästa sättet att styra/reglera konsumtion är genom att i sådana styrdokument ange nivåer och målsättningar. Då blir det sedan upp till berörd profession i verksamheten att hitta sätt att nå de politiskt satta målen.

Det är ju möjligt att börja med projekt som "köttfri månad" eller liknande, men vi tror egentligen att det är bättre att sätta en nivå av andel kött som kostpersonalen kan arbeta utifrån. Det kan ju handla om att ta bort kött som pålägg på smörgåsar, eller att låta köttet utgöra en mindre del av en måltid snarare än att ha helvegetariska dagar.

I brist på nuvarande riktlinjer för andel kött i de kommunala köken, tror vi att en sådan målsättning om minskning i projektform eller som tillägg i nuvarande direktiv är det bästa sättet att minska konsumtionen. De offentliga köken är en stor konsument, så vår möjlighet att påverka marknaden (och människors kostvanor) är ju stor.

I nuläget väljer vi att fokusera mest på att uppnå målet om att öka andelen ekologiska livsmedel till 40%. Vi har hög tilltro till certifieringar för ekologisk produktion och de villkor som de innebär för klimat och miljö.

För det första är kommunens mål om 40 % ekomärkt mat något vi helt motsätter oss och det målet har tagits bort ur det kostpolitiska programmet. Eftersom andelen i Sverige producerad ekomärkt mat är mycket lägre än 40 %, leder det här målet totalt fel, närmare bestämt till ökad andel importerad mat. Att den politiska makten driver fram ökad matimport samtidigt som den stiftar strängare djurskötselkrav än i andra EU-länder, är på ren svenska ett slag i ansiktet på svenska bönder.

Det mål som skulle göra mer nytta, är ett tydligt mål för andelen närproducerad mat i kommunal servering. Dalarna behöver betesmarker och ängar, både för att upprätthålla artrikedomen (de flesta utdöda arter i Sverige levde i jordbrukets miljöer, inte i skogsbrukets), men också för att ha en levande landsbygd. Turisterna kommer till Dalarna för vårt växlande landskaps skulld - och definitivt inte för att se lastbilar med mat från kontinenten.

Vi vill att skolbarn ska besöka jord- och skogsbrukare för att förstå jordbrukets förutsättningar. Vi ser gärna att barn tas ut för att plocka bär till skolmatsalen för att lära sig mer om naturen och dess samspel med människor. På detta sätt blir barnen också delaktiga i matproduktionen på skolan, vilket kan minska spillet av skolmat.

Vi har ingen som helst avsikt att minska köttserveringen i kommunens kök. Däremot behöver maten vara mångsidig. Att som tidigare var vanligt basera maten på pasta eller potatis till maten bidrar till att barnen riskerar övervikt.

Ja! Viktigt med minskad total köttkonsumtion och ökad andel svenskt kött (bra för biologisk mångfald, mindre antibiotikaanvändning och bättre djurskydd i Sverige), helst bör köttet vara lokalproducerat och ekologiskt. Samtidigt ökad satsning på hållbar växtbaserad mat.

Åtgärd:

- Fortsatt arbete med att minska matsvinnet i skolor.
- Ökad andel hållbar vegetarisk mat och mindre kött i skolor och omsorg, tex vegetariskt som huvudalternativ/kött sidoalternativ, minst en köttfri dag i veckan.
- Vänsterpartiets fick gehör för synpunkter om lokalt producerad ekologisk mat och foder samt utbildningsstöd till jordbrukare i ekologisk produktion i Faluns Miljöprogram 2020. Detta behöver följas upp av kommunen.
- Förbättrad och utökad upphandling av närproducerad och ekologisk mat (viktigt för landsbygdsutveckling, för klimatet, gör Sverige mer självförsörjande).
- Faluns delmål för inköp av ekologiska varor i kommunala kök är minst 40% år 2020. Detta bör enligt Vänsterpartiet vara minst 50% vilket vi krävde redan i förra valet.
- Utmana andra föreningar mfl att liksom Vänsterpartiet ha vegetarisk mat som norm (med fisk/kött som möjligt tillval) vid interna konferenser/möten.

3. Cykelplan för Falu kommun

Falu kommuns trafikstrategi har som vision ”den hållbara resan är det självklara valet”. Som ett led i den visionen antog kommunfullmäktige en cykelplan 2014 som har ett tidsperspektiv till 2030. För att genomföra planen skulle det behövas 7,8 milj. kr/ år. Under den gångna mandatperioden har det satsats betydligt mindre.

Fråga: Hur ställer sig ert parti idag till genomförandet av cykelplanen? Hur ser ni att det är möjligt att prioritera och budgetera för de medel och den organisation som krävs för att genomföra planen och närma oss visionen?

Svar:

Vi måste få till en beteendeförändring hos människor vad gäller resandet. Att underlätta för gång och cykel som transportmedel är en viktig faktor, och Centerpartiet vill genomföra cykelplanen i hela kommunen. Däremot så är det svårt att hålla den önskvärda takten. Det är inte bara medlen som är den begränsande faktorn. Det är även en fråga om kommunens resurser i bemanning. Personalen jobbar för högtryck med att verkställa den liggande budgeten för cykelplanen.

Vi anser att cykelplanen ska vara en del av de transportsystem som ska vara grunden för god tillgänglighet och inte vara ett hinder för andra transportmedel. Budgeten måste följa de möjligheter som finns i realiteten och inte tränga undan andra investeringar för olika transportmedel,

Kristdemokraterna arbetar för att främja cyklandet i Falu kommun. Vi anser att det är bra för hälsan och på så sätt minskar även koldioxidutsläppen. Samtidigt anser vi att det är viktigt med underhållning av befintliga cykelvägar så att olyckorna inte ökar, vilket det gör redan nu.

Cykling är ett viktigt trafikslag som skall beredas bra villkor. Men hur stora medel som kan anslås måste vägas år för år mot andra angelägna ändamål. Vi vill i första linje se ett förbättrat underhåll med bra snöröjning och skyndsamt borttagning av gruset på våren samt sopning. Sedan kommer underhåll av den befintliga cyklingsinfrastrukturen. Investeringar i om- och utbyggnad skall prioriteras så att ökad säkerhet och framkomlighet kommer ett maximalt antal cyklister tillgodo.

Vi anser att cykelplanen bör ses över då den inte är tidsenlig. Vi vill se en samhällsstruktur som inte utesluter något färdmedel. Idag minskar cyklandet i Falu Kommun trots utbyggnad av cykelbanor, men vi ska komma ihåg att kommunen är geografiskt väldigt stor och bilen kommer vara det vanligaste fordonet många år framåt. Att bilen och bussen är ett måste i en glesbygdskommun för att ens ta sig till jobbet eller skolan måste alltid finnas med i vår planering. Vi moderater ser gärna att det satsas lite extra på cykelbanor på landsbygden där det faktiskt cyklas betydligt mer än i centrum men där barnen får cykla på smala vägar tillsammans med tunga transporter som timmerbilar och traktorer. I Falu centrum vill vi först se en bättre cykelförbindelse Hosjö- Centrum via Kungsgårdsvägen.

Vi vill skynda på genomförandet av cykelplanen. Ökat cyklande är bra både för hälsa och miljö. Samhällsekonomiskt är det mycket lönsamt, men i kommunens ekonomi går det inte att räkna in den ekonomiska nyttan i nämnvärd utsträckning. Den rödgröna regeringen har dock ett infört antal stöd och bidrag för att t ex bygga cykelvägar. Både Klimatklivet och Stadsmiljöavtalen kan användas här. Elcykelpremien är en stor framgång för MP. En ekonomisk fördel med att öka takten i genomförandet av cykelplanen är att detta minskar behovet av både parkeringsplatser och underhåll av vägarna. Bilar sliter mer på vägarna än cyklar. Vi bor i en stad där luftkvaliteten till och från är ett problem i centrum. Slitage av däck är en av de större källorna till miljö- och hälsofarliga utsläpp av partiklar. Vi har i år fördubblat investeringsbudgeten för genomförande av cykelplanen, från 2,5 Mkr till 5 Mkr/år och kommer att verka för att öka den ytterligare.

I nuläget budgeterar vi ca 5 miljoner kronor årligen för genomförande av cykelplanen, och socialdemokraternas ambition är att kunna bibehålla eller något stärka den budgeteringen och därmed takten på genomförandet. Budgeten för cykelplanen har nyligen förstärkts och vi har förhoppningar om att fortsätta prioritera den ännu högre. Men i nuläget har vi inte haft utrymme för en sådan omprioritering av budgeten. Visionen vi ser är ändå att förbättra de stråk som finns för Faluborna i deras vardag att kunna välja cykel före bil i pendling till och från arbete/skola.

Vi stödjer vanligen förslag om cykelvägar, men det måste finnas rimliga kostnadsnyttanalyser, där nyttjandeprognoiser ställs mot kostnad. Vidare skall cykelvägar inte användas för att medvetet blockera bilvägar. Biltrafiken behövs och är nyttig. Det finns plats för både bilar och cyklar.

Cykelplanen är bra för klimatet och folkhälsan. Vänsterpartiet har i sin budget flera gånger lagt extra medel för genomförande av cykelplanen men tyvärr inte fått gehör. Då den styrande majoriteten satsat alltför lite pengar under de gångna åren blir det allt svårare att kunna genomföra cykelplanen enligt den ursprungliga planen.

Det är också svårt att påverka utbyggnaden i landsbygden pga statliga vägar respektive vägföreningar dvs kommunen har begränsat inflytande.

4. Andelsägd solcellspark i Falun

Efter en motion 2014 har Falu Energi & Vatten (FEV) utrett möjligheterna till en solcellspark på industriområdet i anslutning till fjärrvärmeverket i Falun. En detaljplan för området har tagits fram, en teknisk-ekonomisk förstudie har genomförts och olika modeller för andelsägande för privatpersoner och företag finns framtagna. I slutet av 2017 erhöles ett statligt investeringsstöd på 1,2 miljoner. Regeringen utreder nu möjligheten till skattereduktion för andelsägd förnyelsebar energi, vilket naturligtvis skulle påverka ekonomin mycket positivt för andelsägarna. Regeringens utredning kommer att presenteras under våren, troligen med ett riksdagsbeslut innan valet. Förhoppningen är att FEV:s styrelse fattar beslut om solcellsparken i juni och i så fall kan projektstart ske.

Ett flertal andelsägda solcellsparker finns idag i Sverige, bl a i Kalmar, Helsingborg, Sala-Heby och nya solcellsparker utreds på flera håll. Den största solcellsparken finns i Varberg med en effekt på 2,7 MW vilket motsvarar el till 250 villor.

FEV utreder olika möjligheter till teknisk lösning och ett av förslagen är att bygga etappvis med en första etapp med en effekt på 1,5 MW. Placeringen av solcellsparken är mycket bra med befintlig infrastruktur, kraftledningar i anslutning till fjärrvärmeverket och god exponering längs Hanröleden.

Med en andelsägd solcellspark ges alla Falubor möjlighet att producera sin egen solel, även de som bor i lägenhet, de som inte har rätt riktning på sitt tak, saknar ekonomiska förutsättningar, inte har kompetens eller har ont om tid.

Fråga: Är ert parti för byggandet av en andelsägd solcellspark, under förutsättning att det finns rimliga ekonomiska förutsättningar för detta?

Svar:

Centerpartiet är givetvis för byggandet av en solcellspark. Centerpartiet var tidigt ute och motionerade om solceller. Vi har också via en motion fått fram beslut på att alla kommunala byggnationer inbegriper solceller på byggnaden.

Ja

Ja

Liberalerna i Falun har inget att invända mot att en andelsägd solcellspark byggs i Falun, under förutsättning att den inte subventioneras, varken direkt eller indirekt, genom Falu kommun eller företag som ägs an Falu kommun.

Sveriges elförsörjning är redan idag i stort sett koldioxidfri. Enligt Vattenfalls livscykelanalys orsaker kärnkraft 5 g/kWh CO₂-ekvivalenter, vattenkraft 9 g/kWh CO₂-e och vindkraft

15 g/kWh CO₂-e. El från solceller ger upphov till 27 g/kWh CO₂-e enligt Vattenfall. Således leder en ökad installation av solceller i Sverige till högre klimatpåverkan än idag och bör därför inte subventioneras på något sätt. Men vi vill inte förbjuda någon att satsa på solceller av annan anledning än minskad klimatpåverkan.

Ja, absolut!

Motionen, som bifölls av kommunfullmäktige, är inlämnad av Miljöpartiet. Vi verkar förstås för att den ska genomföras snarast möjligt. Klimatfördelarna behöver inte motiveras här. Just formen andelsägd är en fråga om solidarisk ekonomi. Att äga själva är en säkrare och mer flexibel ägandeform än att det är stora bolag som äger, driver och dessutom ska ha vinst på parken. Människor som bor i lägenhet får, som Naturskyddsföreningen också påpekar, genom parken möjlighet att producera egen el.

Ja, vi har inget emot en andelsägd solcellspark. Däremot bör Falu kommun eller dess bolag inte gå in som delägare eller på annat sätt finansiera detta utan en noggrann lönsamhetsanalys. Vi har en mycket hög kommunalskatt och prognoserna pekar mot stigande kostnader i förhållande till intäkterna framöver. Kommunens kärnuppgifter i form av service till medborgarna skall ha företräde framför inblandning i industriella projekt.

Det är väldigt spännande det som sker nu med försök till genomförande av just en andelsägd solcellspark i Falun. Vårt kommunala energibolag Falu Energi och Vatten är ju väldigt offensivt och ligger i framkant när det gäller förnyelsebar energi på olika vis. Socialdemokraterna är positiva till alla sätt att nå en energikonsumtion och produktion som är förnybar. Möjligheten för privatpersoner att bli delaktiga i en central anläggning är jättespännande, och ett tydligt kliv vad gäller strukturen för energikonsumtion/produktion.

Vänsterpartiets mål är 100 % förnybar energiförsörjning senast år 2040 genom energieffektivisering och förnybar energi samt ett samhällsägt svenskt elnät, alltså ett elnät vi äger tillsammans.

Om ett kommunalt bolag bygger bör anläggningen ägas gemensamt av kommuninnevånarna dvs oavsett storlek på den egna plånboken. I första hand bör tak på befintliga offentliga byggnader användas tex skolor, sportanläggning. Vi har inget emot andelsägda solcellsparkar men våra gemensamma resurser vill vi använda så att det gagnar alla. Påståendet om att alla Falubor kan producera sin egen solex i en andelsägd solcellspark är inte korrekt då alla inte har råd att köpa en andel

5. Hållbart byggande

En stor utmaning för byggbranschen är att det åtgår enormt mycket material när vi bygger, och bara en liten del av resurserna är idag förnybara eller återanvända. Därför är de kommunala styrdokument vi har, som innehåller mål för hållbart och energieffektivt byggande, så viktiga. Ett nytt bostadsprogram för 2018-2021 håller just nu på att tas fram. I det föregående programmet fanns mål om att 50 procent av lägenheter i flerbostadshus ska byggas med trähusteknik och att 20 procent av småhus och 50 procent av lägenheter ska byggas med passivhusteknik. I kommunens träbyggnadsstrategi anges att man så långt som möjligt ska välja sunda material och resurseffektiva byggprocesser. I folkhälsoprogrammet sätts det upp strategier för hälsofrämjande livsmiljöer, bl.a. ska bostäders inomhusmiljö planeras och utformas utifrån ett hälsofrämjande och förebyggande perspektiv. Även i tillväxtprogrammet finns det under kapitlet livsmiljö och byggande en strategi som syftar till att kommunen vid nybyggnation ska uppmuntra till hållbara material- och energilösningar.

Fråga: Hur jobbar ni i ert parti för att förverkliga det hållbart byggande som beskrivs i styrdokumentet? Lyckas vi förverkliga målen?

Svar:

Centerpartiet har varit starkt drivande i framtagandet av träbyggnadsstrategin. Det finns många viktiga vinningar med att bygga i trä. Miljö är ett starkt skäl, och det går hand i hand med näringslivsutveckling. Skogen är en förnyelsebar resurs som kan nyttjas både inom naturvård och produktion. Ett dokument gör dock ingen skillnad. Det är handling som gäller. Vårt kommunala bolag bör agera mer mot den överenskomna strategin.

Kommunen ska inte och kan inte styra en privat aktör till hur dom ska bygga då regelverket BBR måste följas. När det gäller eget kommunalt byggande kan vi ta in offerter på det vi vill ha och därmed styra ett byggande i rätt riktning.

Vi vill bygga med största hänsyn till miljön och klimatförändringarna. Vi ser gärna att bostadsbyggandet utformas så att väggytor och fasta inredningar är flexibla och kan lätt moderniseras och återanvändas. Vi vill se att bostadsbyggandet tar hänsyn till den inomhusmiljö också där buller och förekomsten av fukt och mögel kan minimeras med tanke på folkhälsa. Viktigt att se över mark som har tidigare varit industrimark. Marken kan ha varit förorenad så innan den används och bebyggs behöver markundersökningar genomföras och ev. marksanering utföras.

Vi vill bevara jordbruksmarker

Vi vill att bostäder och offentliga lokaler ska fungera och vara tillgängliga för alla. Vi menar att alla måste få möjlighet att delta i samhället på lika villkor. Vi vill se en variation av olika boendeformer i olika bostadsområden. På så sätt ökar det kollektiva ansvaret och engagemanget och detta i sin tur leder till bevarandet av en hållbar utveckling på sitt bostadsområde.

Liberalerna i Falun håller med att det är ytterst viktig att bygga resurseffektiv, hälsofrämjande och skonsam för miljön. Det är även viktig att bygga socialt och ekonomiskt hållbart.

För att möjliggöra ekonomiskt byggande och främja konkurrensen skall byggregler vara så enhetliga som möjlig över ett större geografiskt område. Därför bör vi sträva mot enhetliga regler i hela Sverige eller, helst, hela EU. Speciella regler i varje kommun kräver dyra speciallösningar. Det vore bättre att använda våra begränsade resurser för ambitiösare, men enhetliga standarder.

Kommunen ska inte och vill inte styra en privat aktör till hur dom ska bygga då förmodligen ingenting skulle bli byggt då...men vi kan däremot uppmuntra och visa vad som finns.

När det gäller eget kommunalt byggande kan vi efter budget ta in offerter på det vi vill ha och därmed styra ett byggande i rätt riktning.

Då vi i moderaterna gärna ser ett kommunalt byggande av hyresrätter i våra tätorter kan vi med detta vara ledande i utvecklingen.

Förövrigt så har vi jätteduktiga tjänstemän i kommunen som ständigt jobbar med förbättringar och följer upp våra miljöpolitiska program och utformningar.

I det nya bostadsprogrammet finns inte målen om trähusteknik, passivhusteknik etc kvar eftersom kommuner inte längre får ställa särskilda krav på detta i detaljplaner. Möjligheterna att göra detta avskaffades i den ny plan- och bygglagen, som beslutades av alliansen 2014. Dessa möjligheter bör snart återinföras! I väntan på detta ska vi verka för att höga krav ställs på kommunens egna byggnader. De gäller både nya hus, som ska byggas som passivhus eller näst intill. Materialvalet ska göras ur ett livscykelerspektiv, vilket i de flesta fall innebär trähus. Vi ska också arbeta med information, rådgivning och tillsyn. Vi kommer att verka för att de kommunala byggnaderna utanför fjärrvärmenätet förses med solceller och/eller solvärme överallt där det är lämpligt. I övrigt kommer vi att arbeta för att kommunala byggnader ständigt driftoptimeras och energieffektiviseras.

Också inom detta område handlar det om att sätta nivåer, visioner och målsättningar som verksamheterna har att förhålla sig till vid upphandlingar och genomförande av verksamheten. Vi får ibland höra att träbyggnadsstrategin blir fördyrande. Driftkostnaderna ökar med materialval som kostar mer än de billigaste alternativen. Och så kan det säkert vara, men vi är stolta över de mål vi har satt på detta område då det har väldigt stor påverkan på vårt närklimate. När det gäller

hållbart byggande handlar det också om utbildning av branschfolk. Samverkan mellan utbildningar, företag och kommun är därför viktigt för att gemensamt ge förutsättningar för hållbart byggande.

Vi vill gärna stödja ökad användning av trä som byggnadsmaterial runt om i Falu kommun. Om husen dessutom oftare kan ges en tydlig arkitektonisk dalaprägel, är vi övertygade om att detta gynnar turismen till Dalarna. Att träbyggande gynnar regional industri och koldioxidbalansen, är också stora fördelar.

Stål och cement har stor negativ miljöpåverkan därför vill vi bygga i trä.

I kommunala nämnder och andra organ driver vi frågor om hållbart byggande. En blandning av olika bostadsformer i samma område, både hyresrätter och ägda bostäder, är viktigt. Tyvärr har vi ingen representation, inget direktinflytande, i kommunens bostadsbolag Kopparstaden som har varit något "tröga" gällande ökat träbyggande.

Vi verkar inte nå målen.

Hållbart byggande med minskad klimatbelastning är viktigt även vid renovering av äldre flerbostadshus/miljonprogram tex att återanvända/inte byta allt, att energieffektivisera. Att hyresgästen har inflytande på graden av renovering ökar den sociala hållbarheten.

Trä är klimatpositivt, ger mindre spill vid byggande, är positivt för lokala företag, ger arbetstillfällen mm och borde användas mer och även vid annan byggnation tex broar, busshållplatser. Beställarledet vid upphandling lär behöva stärkas med bla spetskompetens.

6. Skog och biologisk mångfald

Biologisk mångfald är variationsrikedomen bland levande organismer, och denna mångfald behövs för att upprätthålla de ekosystem som människan är beroende av. På FN-mötet i Nagoya 2010 gjordes en överenskommelse mellan världens länder om att skydda minst 17 procent av land- och sötvattensarealerna. Nu är ju detta ett mycket grovt mått för en enskild kommun, och hur riktmärket ska tolkas beror på artutbredning, om det finns unika värden, hur stor yta som omfattas av tätbebyggelse och en rad andra förutsättningar. Det saknas dessutom tillförlitlig statistik över skyddet av biologisk mångfald, dels för att själva begreppet är svårdefinierat, dels för att det finns intressekonflikter. De områden i Falun som omfattas av skydd eller andra effektiva bevarandeåtgärder uppgår dock inte till mer än enstaka procent av landytan (naturreservaten upptar inte ens 2 procent av landytan, räknar man in områden med svagare skydd som nyckelbiotoper och områden med FSC-överenskommelse blir det upp till tre gånger så mycket). Hur man än räknar ligger vi efter! Falu kommun har gjort ett stort arbete på senare tid för att skydda de biologiska värdena. Sedan naturvårdsprogrammet antogs 2010 har tio nya reservat bildats i kommunen och man arbetar aktivt efter en policy med kontinuitetsskogsbruk på de egna markerna. Även om de flesta skogarna ligger utanför kommunens juridiska kontroll är det ett starkt kommunalt intresse att se till att de värden och ekosystemtjänster som naturområdena ger kommer samhället till del. För Falu kommun saknas dock fortfarande en analys som sätter in oss i ett större sammanhang. Vi behöver utveckla strategier och arbetsformer för att säkerställa den biologiska mångfalden. Hänsyn måste tas till de olika sammanhang som arter, naturtyper och ekosystem finns inom.

Frågor:

Hur vill ditt parti göra för att säkerställa de mest värdefulla och akut hotade naturskogarna i Falu kommun?

Är ditt parti beredd att tillsätta en utredning som klargör de verkliga behoven av avsättning av mark och vatten för att säkerställa den biologiska mångfalden och dessutom göra en finansieringsplan för detta?

Svar:

Det är viktigt att kommunen vårdar befintliga naturreservat och tillgångar i större utsträckning. Man måste skydda den biologiska mångfalden och samtidigt stärka tillgängligheten för människor som bor i, eller besöker Falun. Friluftslivet och besöksnäringen växer starkt i området, bland annat Runn bidrar till Faluns varumärke. Centerpartiet jobbar för att skydda öarna längs Runns nord-östra del.

Centerpartiet menar att naturen måste skyddas men också ses som den viktiga resurs den är. Miljö och ekonomisk tillväxt är varandras förutsättningar för en framtid som klarar välfärden. Ägande- och brukanderätten av skogen ska värnas, dess genomslag ska stärkas vid beslut och myndighetsutövning och det ska utgå skälig ersättning vid begränsningar. Genom frivilliga avtal kan de flesta naturvårdsmålen tillgodoses.

Vi står bakom att en utredning görs med målet att se vad markägarna själva har undansatt för mark i kommunen. Många har marker som aldrig rörs vilka kan för mångfalden vara otroligt värdefull. Det pågår även fördjupade översiktsplaner både på landsbygden och runt runn vilka kan komma att erbjuda många fina områden som kan bli bevarade i framtiden.

Inget svar

Liberalerna i Falun är angelägen att man tar biotopskydd inom kommunen på mycket större allvar. Därför är det viktigt att skyndsamt initiera en gedigen utredning som leder till en sammanställning om vilka värdefulla områden för den biologiska mångfalden och ekosystemtjänster finns. Liberalerna är även beredda att avsätta påtagligt mer medel än nu för att säkerställa biologisk mångfald. Biotopskydd är området inom naturskydd där kommunerna verkligen kan påverka och bör utgöra kärnan av Faluns miljöarbete. Andelen skyddad natur i Falun är bland de lägsta i Dalarna och i Riket.

Här gäller det att inte klampa in på äganderätten och tvinga en människa att göra sig av med sin skog eller mark. Här är det viktigaste verktyget morot och inte piska!

Vill vi bevara skog eller mark MÅSTE ägaren oavsett vem det är vara med i processen från början till slut!

Vi vill att en utredning görs med målet att se vad markägarna själva har undansatt för mark i kommunen. Många har marker som aldrig rörs vilka kan för mångfalden vara otroligt värdefull.

Detta är en stor, komplicerad och oerhört viktig fråga. Arbetet bör genomföras på länsnivå. Länsstyrelserna har på order av regeringen börjat ett arbete som kallas Grön Infrastruktur. Där beaktas landskapsperspektivet och behovet av t ex spridningskorridorer och sammanhängande strukturer. En rapport finns nu på remiss. Lokalt vet vi att vi behöver skydda så mycket vi bara kan och vi vet var de största värdena finns. Vi har bidragit till att ekosystemtjänster numer alltid ingår i arbeten med kommunala översiktsplaner, de dokument som används vid samhällsplanering.

Vi är tillfreds med den strategi som vi nu har haft de två mandatperioder som socialdemokraterna och miljöpartiet tillsammans har lett arbetet med att säkerställa att ett naturskyddsområde avsätts årligen inom Falu kommun. Det är på sätt och vis en hög takt, men tillräckligt rimlig för att kunna verkställa. Vi vill gärna fortsätta på den inslagna banan.

Vad gäller utredning har vi inte diskuterat den grundligt inom partiet. En utredning kan visserligen vara bra, inte minst för att kunna avgöra när målet kan sägas vara uppnått. Men vi tror också att den strategi som nu finns är bra, då den med regelbundenhet säkerställer att områden skyddas.

Skogen är vår dominerande vegetationstyp, medan däremot framförallt ängar och betesmarker utgör en krympande och alltför liten del av landskapet. Här behövs mest insatser. Öppna marker i kommunens ägo behöver skötas bättre för att efterlikna de miljöer som är mest sällsynta men som tidigare varit vanliga. Det kan vara värt att nämna att i Dalarna utgörs 66 % av skog, men bara 2,7 % är jordbruksmark, samt att jordbruksarealen dessutom under lång tid både minskat och blivit mindre tillgänglig för många arter, bland annat genom täckdikning.

Beträffande skog är det som behövs mest just nu är en ordentlig utredning av de nyckelbiotoper som Skogsstyrelsen inventerat fram. Dels behöver vi veta hur dessa ser ut i jämförelse mellan olika delar av Sverige och en tydlig redovisning av tidigare markanvändning - en mycket stor del av nyckelbiotoperna har brukats i århundraden, ibland för jordbruk och bete, ibland för skogsbruk. Sammankopplingen mellan nyckelbiotoper och skogscertifieringen har utformats felaktigt, vilket har påpekats av flera forskare och brukare under lång tid. Det har gått alldeles för fort med utseende av nyckelbiotoper. Det behövs en halvhalt nu, och sannolikt byten här och där, så att alltför frekvent utsedda typer av nyckelbiotoper minskas, medan alltför sällan utsedda typer ökas.

Falu kommun är en av de delar av Sverige där skogen har brukats för industriella syften absolut längst, kanske i mer än 1000 år. De arter vi har här har bevisligen klarat detta.

Vi tror inte det finns något verkligt behov att öka den totala arealen skyddad skog i Falu kommun. Enbart andelen skog (s.k. impediment och träd- och buskmark), som enligt svensk lag inte får brukas för att tillväxtförutsättningarna är för dåliga, utgör i Dalarna 306-431 000 hektar, eller 13-19 procent, beroende på hur man räknar (Skogsstatistisk årsbok). Detta väljer vanligen SNF att inte räkna in som skyddad skog, trots att den är skyddad och trots att skogsimpediment räknas in i skogsarealen i många andra länder. Till detta kommer sedan den offentligt skyddade skogsmarken samt privata avsättningar, som nämns i frågan.

På kommunens mark är det unika miljöer knutna till tidigare markanvändningar som är i mest behov av skydd och som bör prioriteras. Avsättning av pengar till dessa markers skötsel är viktig, det rör sig om naturtyper som utvecklats i samverkan mellan människa och natur, och de innehåller ofta många hotade arter.

mångfalden.

Att fortsätta arbetet med att skapa nya naturreservat (minst ett/år enligt Miljöprogrammet).
Förlust av biologisk mångfald är en ödesfråga. Skogsmark viktig för biologisk mångfald, ca hälften av alla rödlistade arter är på olika sätt knutna till skogen. Skogen måste värnas genom att miljöhänsyn går före företagets vinstintressen. I stadsmiljö kan ängsbruk istället för klippta gräsmattor gynna den biologiska

I Faluns Miljöprogram 2020 finns delmålet "underlag om ekosystemtjänster framtaget senast 2016 för framtida beslut" varför en utredning borde ha genomförts.

Strategier och arbetsformer för att säkerställa den biologiska mångfalden borde vara en naturlig del i all samhällsplanering. Det förefaller rimligt med en utredning men mer underlag behövs för att kunna fatta beslut och göra en finansieringsplan.

7. Cirkulär ekonomi

Vår nuvarande linjära ekonomi (råvara-produkt-avfall) är inte hållbar och kommer inte att fungera i en värld med tio miljarder människor. Med begreppet cirkulär ekonomi menas affärsmodeller där cirkulära kretslopp används snarare än linjära processer, och där avfall i princip inte ska behöva uppstå. En omställning i den riktningen kan anas, men för att den ska ta verklig fart behövs både förändrade styrmedel (lagar, skatter mm), entreprenörskap och förändrade attityder. En kommun kan göra en hel del för att stötta cirkulära affärsmodeller. Falu kommun har kommit en bra bit på väg, och mer är på gång! Här genomförs bl.a. just nu en förstudie för att identifiera tänkbara modeller för en kretsloppspark. Ett (av flera) alternativ som förts fram är att utveckla mottagningen av begagnade varor vid återvinningscentralen på Ingarvet. Med hjälp av en mottagningshall med sortering och lagerverksamhet skulle man sedan ha ett nära samarbete med dagens second hand-butiker som förhoppningsvis skulle få tillgång till fler produkter med högre kvalitet. Genom en välkomnande mottagningshall, som är det första besökaren möter när hen kommer in på återvinningscentralen, så ökar incitamentet för att lämna saker till återbruk istället för att slänga dem.

Frågor:

Hur ser ert parti på idén att bygga en mottagningshall med sortering och lagerverksamhet för att stötta återbruksbranschen?

Vilka andra sätt att främja en cirkulär ekonomi vill ert parti driva under nästa mandatperiod?

Svar:

Det är en Centermotion om kretsloppspark bearbetas just nu till ett konkret verksamhetsförslag. Vi tycker att detta är en viktig fråga. Mängden avfall måste minska i världen, och på det lokala planet är en kretsloppspark ett led i rätt riktning.

Det måste möjliggöras för företag/ekonomiska föreningar att bildas och utvecklas i denna riktning. Genom entreprenörskap utvecklas idéer och om rätt förutsättningar ges så kan den cirkulära ekonomin få ett starkt lyft och genombrott.

Det pågår en utredning om inrättande av en återbruksgalleria, och beslut är tänkt att tas under året om utformning och eventuell placering

Vi är mycket positiva till en mottagningshall för återvinning. Redan idag har vi ta tillvara verksdag som fungerar exemplariskt och vi vill gynna all återvinning i alla dess former. I vill öka medvetenheten hos medborgarna att fundera kring dessa banor med återvinning.

Liberalerna i Falun ser positiv på återbruk av varor. Detta leder ofta till bättre resursutnyttjande som är bra både för välstånd och miljö. När det gäller byggandet av en mottagningshall måste man väga kostnad mot möjlig nytta. Sedan måste man även beakta gränsdragningen mellan kommunens ansvar och det som bäst kan drivas av det privata näringslivet.

Återbruk skall vara en naturlig del av det som tidigare var bara sophantering. Systemet måste utvecklas organisk i lagom stora steg för att undvika stora felinvesteringar.

verklighet!

Vi anser att kommunen väl kan bygga en mer tidsenlig mottagningshall så länge den inte konkurrerar med det befintliga näringslivet.

Ser vi en vinning för båda parter där kommunen inte behöver ta kostnaderna för det inlämnade och återbruksföretagen kan hämta och sälja så är det toppen! Då vi och Falualliansen lagt en sådan motion så är vi glada om det kan bli

Vi vill också verka för ägodelning genom att kommunen utvecklar verktyg (t ex appar) för att underlätta delning med hjälp av nätet och/eller sprida kunskap om verktyg som redan finns. Vi vill också stötta verksamheter som sysslar med reparationer och s.k. upcycling, det vill säga kreativt användande av gamla saker för helt eller delvis nya ändamål. Vi vill göra försök med att låta människor få låna cyklar av olika slag (t ex el-, låd-), förslagsvis genom biblioteket. "Verktögsbibliotek" har föreslagits. Vi vill att flera sådana

verksamheter startas. Vi arbetar ständigt för ett resurssnålare samhälle, där vi istället för att köpa prylar, delar, återanvänder och reparerar. Vi arbetar för att kommunen ska fortsätta projektet "Koll på konsumtionen" som bland annat handlar om att göra medvetna val. Vi har också tagit steg för ett kommunalt "Blocket" som säger att kommunala verksamheter först ska undersöka om möbelen de behöver redan finns hos någon annan i kommunen, och alltså inte behöver köpas in, innan inköp görs. Genom den nyligen antagna avfallsplanen kommer begreppet "Dalarna minskar avfallet" medverka till en ökad återanvändning. Konceptet siktar på att se till att avfall inte uppkommer och då är bland annat reparationer och återbruk av prylar, verktyget för att uppnå detta.

Att få samhället i stort att i större utsträckning planera och agera utifrån ett kretsloppstänkande är helt avgörande för hållbar utveckling. Men det finns som alltid starka ekonomiska krafter emot detta. Socialdemokraterna är positiva till en återbrukscentral vid återvinningscentralen och tror att det kan vara en sporre för fortsatt utveckling av en cirkulär ekonomi.

Cirkulär ekonomi handlar mycket om människors och organisationers konsumtion. För att få till en mer cirkulär ekonomi behövs stimulansmedel som främjar längre livslängd på produkter och på sätt att hantera dem och låta dem leva vidare. Det handlar om att skapa incitament för förändrat beteende. Vissa branscher kommer dock att drabbas av cirkulär ekonomi, och vissa av de förslag som förts fram i form av air bnb och taxitjänster/samåkningstjänster har visat sig ha vissa oönskade risker i form av att en svart marknad ersätter en vit marknad eller att vissa personer strategiskt nyttjar flexibla tjänster för att själv kunna tjäna pengar. Sådana risker, med personer som ger sig in i branschen som företagare, på bekostnad av schyssta arbetsvillkor, möjlighet till försäkring för de som nyttjar tjänster o.s.v. är ur socialdemokraternas synvinkel sådant som måste hanteras och regleras så att vi inte bygger upp ett nytt system av orättvisor.

En av de största återvinningsbranscherna i världen är returpappersindustrin och där har svenska skogsföretag alltid legat väl framme. Vi tror att återvinning sköts bäst i privat regi och under marknadsförutsättningar.

Kommunen bör dock ta ansvar för sina egna och invånarnas sopor på ett så naturvänligt sett som möjligt.

Kommunen har som alla andra kommuner återvinningscentraler och de bör få fortsätta utvecklas. Redan idag kan man lämna många produkter till återvinningscentralen på Ingarvet, och vi är beredda att diskutera även klädinsamling där. Kommunens verksamhet "Ta till vara" är ett lyckat exempel på hur viktiga arbetstillfällen för människor som verkligen behöver dem kan skapas, samtidigt som det bidrar till att saker återanvänds.

SNF har rätt i att det nuvarande systemet med produktion av kortlivade varor, ofta av plast, som slängs efter kort tid av användning, inte är hållbart.

Förändringar behövs.

Med detta sagt vill vi ändå understryka att vi anser att tillväxt behövs - cirkulär ekonomi får inte bli en omskrivning för en ekonomisk spiral nedåt. Inte minst efter en lång tid av stagnation i stora delar av Sverige utanför storstäderna, är ökad tillväxt nödvändig. Som bekant har en lång rad på varandra följande regeringar valt att öka Sveriges befolkning mycket snabbt och under årtionden framåt måste detta kompenseras för genom motsvarande ekonomisk tillväxt.

Vi behöver mer tillverkningsindustri, gärna knuten till de gröna näringarna. Ett exempel är vidareförädling av sågad vara, Sverige borde exportera mindre plank och bräder, men mer möbler och huskomponenter. Så skapas arbeten utanför städerna. För att detta ska kunna ske, behövs mer yrkesutbildningar på alla nivåer av träbearbetning. Samma sak gäller flera andra branscher. Förra regeringen talade mycket om Matlandet Sverige som en reaktion mot alltmer storskalig matproduktion. Vi tycker att det var ett bra initiativ av ett parti som vi annars inte håller med särskilt ofta. Om vi kan öka intresset för lokalproducerad mat av god kvalitet om med prägel av den lokala kulturen, blir det mycket intressantare att besöka eller bo i olika delar av Sverige.

Vi kommer att verka på alla sätt för att gynna lokalt skogs- och jordbruk och de industrier som är förknippade med dessa. Det är bra för miljön, våra medborgare i allmänhet, våra bönder, våra arbetare och vår ekonomi. De här branscherna är miljövänliga på en lång rad sätt. Termer som bioekonomi eller cirkulär ekonomi gör inte direkt debatten lättare att följa för väljarna och bör undvikas, men vi stödjer gärna företeelser som lokal återanvändning, vattenkraft, jordbruk, livsmedelsindustri, skogsbruk, skogsindustri och turism. Vi är positiva till bioenergi, men i första hand bör råvarorna förädlas så mycket som möjligt och bränsle utgöra biprodukter, eftersom detta skapar mest samhällsnytta. Om vi skulle använda all skogsavverkning till bränsle till exempel, skulle antalet anställda i skogsbranschen minska drastiskt, liksom förädlingsvärdet och skatteintäkterna.

Positivt. Återbruk, ett av stegen i den sk avfallstrappan, är ett skiftande individuellt ägande.

Vi vill gå längre och även gynna delning av saker dvs gemensamt ägande där så är lämpligt. V-motion "Etablera en förmedlingstjänst för delning av saker, att ägodela", inlämnades december 2015 men ännu inte behandlats i kommunfullmäktige.

Delningsekonomi är god hushållning av begränsade resurser, att använda det som är underutnyttjat (tex är en borrmaskin oanvänd mesta tiden) .

Viktigt att minska varukonsumtion och övergå till tjänstekonsumtion (se även fråga 1).

8. Regionalt, nationellt och europeiskt perspektiv

En kommun kan givetvis inte genomföra allt på egen hand. I strävan efter att nå ett visst miljömål tvingas en kommun ibland inse att det finns begränsad rådighet över verksamma åtgärder på lokal nivå. För att åstadkomma förändringar skulle det behövas åtgärder eller förändrade styrmedel på regional, nationell eller europeisk nivå, t.ex. administrativa styrmedel, ekonomiska styrmedel, information eller forskning.

Fråga: Finns det miljöfrågor som ert parti vill driva i Falu kommun, men där ni hindras av begränsningar på det regionala, nationella eller europeiska planet och där vi behöver försöka påverka rikspolitiken eller europapolitiken?

Svar:

Generellt så måste mer makt ner från riksdags- och myndighetsnivå till kommunnivå för att vi själva ska ha mandaten att påverka vår omedelbara närhet. Förutsättningarna skiljer sig enormt över vårt avlånga land och det sätter ibland käppar i hjulen för kommunerna att fatta beslut som bäst lämpar orten.

Nationella beslut om satsningar på järnvägen, riksvägar, godstrafik och persontrafik är områden som i hög grad styr egna möjligheter för kommunen samt att våra ekonomiska ramar inte tillåter större investeringar.

Vi skulle vilja ha mer uppföljning på klimatmålen på lokala planet i alla nämnder och styrelser som sedan skall lämnas för rapportering till fullmäktige. Inte förrän då kan vi åstadkomma en hållbar förändring.

Huvudhinder för en effektiv klimatpolitik är det låga priset på utsläpp av koldioxid och andra klimatverksamma gaser. Ännu svårare blir situationen genom att man har likställt målet, begränsade utsläpp av klimatverksamma gaser, med två (av många möjliga) medel, som ofta visar sig fungera dåligt:

Energieffektivisering och utbyggnad av så kallat förnyelsebar energi.

Med ett tillräckligt högt pris på koldioxid försvinner motsatsen mellan privatekonomisk lönsamhet och minimerad klimatpåverkan. Därmed blir alla subventioner och detaljregler på klimatområdet obsoleta.

Vi vill att EU:s klimatpolitik koncentrerar sig på huvudmålet, stabilisering av koncentrationen av klimatverksamma gaser i atmosfären, och använder marknadskompatibla medel för att nå målet.

Liberalerna föreslår en koldioxidskatt inom EU som är så hög att förpliktelseerna av Parisavtalet uppfylls. Politiken, som alla centralstyrande organ, är notorisk dålig att detaljstyra effektivt. Därför skall detaljstyrning undvikas där det finns effektiva generella styrmedel.

Ja absolut! Järnvägen, riksvägen, godstrafiken och persontrafiken är ett måste för att hela Sverige ska fungera över alla gränser!
Vår moderata miljöförbättrings politik i korthet:

Satsningar:

Basindustrin 300msek
Teknikneutral laddinfrastruktur 100msek
Internationella klimatinvesteringar 400msek
Läkemedelsrening 100msek
Miljöforskning 100msek

Kommande prioriteringar:

Multilateralt bistånd med klimatfokus dubblas från 1 till 2 miljarder
Senast 2022 ska minst 10% av bilaterala biståndet syfta till att minska utsläppen
Tydligare klimatfokus i den statliga forskningspolitiken
Krav på klimatnyttoberäkningar

Cirkulär ekonomi:

Skärpta återvinningsmål och producentansvar
Spårning av farligt avfall
Nationellt mål för fosforåtervinning
Modern växtförädling

Havs och Vatten miljö:

Läkemedelsrening
Skärpta eu regler
Åtgärder mot övergödning

Vi behöver ha mycket större möjligheter för kommuner att i detaljplaner ställa krav på energieffektiva byggnader. Energikraven i Boverkets byggregler bör kraftigt skärpas och successivt justeras för mer energieffektiva byggnader. Boverkets byggregler bör utgå ifrån hur mycket energi fastigheten använder för uppvärmning i stället för så kallad köpt energi. Energikraven i plan- och bygglagen med behöver kompletteras med krav utifrån klimatbelastning ur ett livscykelperspektiv. Vi vill tex att man inför statligt finansierat energisparlån för renovering av flerbostadshus. Vi behöver mer statliga medel till landstingen för att stärka kollektivtrafiken och till trafikverket för att förbättra kapaciteten på järnvägarna i Dalarna. Inte minst måste dubbelspåret Falun-Borlänge beslutas och byggas. Vi skulle önska starkare styrmedel, dvs ekonomiska incitament för att göra det mer fördelaktigt för individen att välja mindre klimatbelastande färdmedel än flyg och bil, eller att lösa det problem som resan ska lösa på annat sätt än att resa. Högre flygskatt, eliminerade subventioner till flyget, högre koldioxidskatter, minskat antal utsläppsrätter är klara exempel. Personlig koldioxidbudget kan också övervägas. Vårt parti för fram krav på förbättrade bokningssystem för tågresor inom Europa. Fler och bättre nattåg är en annan viktig sak för ökat tågresande på längre sträckor.

Inget svar har angetts

Ett antal EU-direktiv om djurskydd inklusive fåglar, har skrivits för alltför detaljerat och sedan tolkats minst lika strängt av Sverige. Detta har kommit att få konsekvenser för svenskt skogsbruk, trots att det finns en EU-överenskommelse om att skogsbruket inte skall regleras på EU-nivå. EU bör generellt sett verka för att ställa upp minimikrav, framförallt för arter vars individer rör sig över gränserna. Det är medlemsländerna själva som sedan måste kunna betros med att hantera situationen så att djur- och växtarter inte dör ut.

Vi vill att Sverige i rikspolitiken sätter mer fokus på landskapstyper som håller på att försvinna men som tidigare var del av jordbrukslandskapet. Det handlar inte i första hand om att skydda mer, utan att sätta av tillräckliga medel för att sköta resterna av dessa landskapstyper.

Det är viktigt att ha en jord- och skogsbrukspolitik som skapar frihet och understödjer den mosaik av olika markanvändning som kan komma ur privat aktivt brukande.

Regionalt

- Utbyggd kollektivtrafik, på sikt avgiftsfri (Estland har infört avgiftsfritt i hela landet!).
- Jämställdhetspolicy i kollektivtrafiken ger ökad hållbarhet (se tex Malmö)
- Upprustning av dalabanan (järnvägen) och en mer pålitlig järnvägstrafik.

Nationellt

Krävs 4,2 jordklot om alla skulle leva som svenskarna gör nu! Höginkomsttagare/de rika orsakar mest utsläpp och män mer än kvinnor.

Vi kan lyckas OM klimatomställningen är rättvis. Rättvisa och miljö hänger ihop. De som förorenar mest måste ta störst ansvar, göra störst förändringar i konsumtion och livsstil.

Bara genom minskade klyftor mellan rik och fattig (omfördelning från de rika, ökad jämlikhet), mellan män och kvinnor (ökad jämställdhet) kan vi uppnå ett ekologiskt hållbart samhälle och fördela det begränsade miljöutrymmet rättvist.

Vänsterpartiet har motionerat om bl a biologisk mångfald, utökad areal skyddad skog, stopp för avverkning av skog med högt naturvärde, kraftigt höjda ambitionsnivåer för kalhyggesfria skötselmetoder, att miljö kvalitetsmål även innefattar ökat skogsskydd,

Europeiskt/internationellt

Klimatfrågan är global och kräver därför även internationella beslut, miljö rättvisa!